

ki akkor halkán sugta
a kis, bigott köveknek
s az ultramontán mésznek:
„Jól tartsatok! Ti lesztek
itt börtöne az észnek!”

Ekkor volt, hogy „megállj”-t
kiáltott
Wittenbergából egy barát, —
azóta sem készült a dóm el,
és most is még csonkán mereszt
az éjszakába négy falát.

Nem készült el, s toronytalan
testét zsákmányként adja
viharnak és esőnek, —
s ez jó: mert így szimbóluma
a protestáns erőnek.

S ha mégis kész lesz egy napon
és száz keresztet raknak
aranyból cifra tetejére,
varjak és baglyak örömére,
kik ó tornyokban laknak:

nem lesz sokáig dóm e dóm,
jósoljuk meg előre:
gyors lábón jár e század

s egy szép napon kórházat
csinálnak majd belőle...

Mit? kórház lesz majd —
kérted —
Köln legszebb templomából?
Úgy mond meg nekünk, hogy
hová
tegyük akkor a három szent
királyt a dómkriptából?

Mit kerteljünk sokáig?
Bevallom ime nyíltan,
hogy mi a kérdés nyitja:
fenn Sankt Lambertus tornyán
lóg három vaskalitka.

A holtak már mind csendesek,
és keveset kívánnak, —
húzzátok őket fel, jó hely
lesz odafenn a három
napkeleti királynak...

S ha egyet a három közül
nem lelnétek meg akkor:
ne bánjátok, s keressetek
a keleti király helyett
egy királyt napnyugatról...

(Folytatjuk)

A TOTÁLIS ÁLLAM ÉS AZ ÉRDEKKÉPVISELETI RENDSZER

Irta: JESZENSZKY ERIK (Budapest)

Az eredeti tőkefelhalmozásnak, a tőkés termelés kialakulásának történeti korszakában a feltörő polgárság mindennapi gazdasági életében is rá van még utalva az államhatalomra, a társadalom összpontosított és szervezett hatalmára és az állami erőapparátust igénybe is veszi, hogy a hűbéri termelőmódnak tőkés termelőmóddá való átváltozását meggyorsítsa. A parasztságnak a földből való kisajátítása, a földjeikről elűzött parasztoknak a bérmunka igájába való beletörése, a munkaidő meghosszabbítása, a munkabér leszorítása és az eredeti tőkefelhalmozás egyéb módszerei: a gyarmati rendszer, az államadósságok rendszere, a modern adórendszer, az iparvédelem rendszere — valamennyien az államnak a gazdasági életbe való erőszakos beavatkozásán alapulnak s a feloszló hűbéri termelőviszonyoknak a tőkés termelőviszonyokba való minél gyorsabb átalakulását szolgálják. A gazdasági rend átalakulását azonban csak az abszolút, mindenható állam gyorsíthatja

meg, amely korlát nélkül avatkozhat és avatkozik be a gazdasági életbe. Ebben az időben tehát a polgárság elismeri az állam mindenhatóságát, mert a mindenható állam — a feudál-abszolút-bürokratikus állam által nyújtott kiváltságok, az általa fentartott egyenlőtlenségek, a feudális önkény is az ő céljait is szolgálják.

A polgárság viszonya az állammal szemben azonban megváltozik, mihelyt a tőkés termelés feltételei társadalmi méretben létrejönnek, mihelyt a tőkés termelés megáll már a saját lábán, mihelyt az egyik oldalon felhalmozódtak tőkealakban a termelőfeltételek, a másik oldalon a termelőfeltételek tulajdonából kizárt és így munkaerejét eladni kényszerülő munkásság. Most már a tőkés viszonyt, a munkásoknak és a termelőfeltételeknek egymástól való elválasztását maga a tőkés termelés termeli újra automatikusan — és mind növekvőbb mértékben — a saját „természettörvényeinél“ fogva. Ezek megszabják a tőkés termelés automatikus menetét is, megtörik, az ipari tartalékhadsereg állandó kitermelésével, a munkásság ellenállását, korlátozzák a munkabér nagyságát, rákényszerítik magukat maguktól értetődő természettörvények gyanánt a munkásságra és mindezek folytán a további tőkefelhalmozást is biztosítják. Most már a polgárságnak rendes körülmények között nincs szüksége az állami erőszakra, az állam beavatkozására a gazdasági életbe, mert most már egymagukban a gazdasági viszonyok néma kényszere, éppen „a termelés természettörvényei“ biztosítják uralmát a munkásságon s ezáltal egyben a további tőkefelhalmozást is. Az állami mindenhatóság, az állami beavatkozás, az egész kiváltságokon, egyenlőtlenségen és önkényen alapuló feudál-abszolút-bürokratikus állami rend most már csak bénítja a polgári termelőerők fejlődését és a polgárság e rend működésében most már egyedül egy elősdi rendszer zsarnoki önkényének megnyilvánulásait látja. A fejlődésnek ezen a fokán tehát átalakul a polgári ideológia. A polgárság most, továbbfejlődött gazdasági szükségleteinek megfelelően, az egyéni szabadság követelését szegezi szembe az állami mindenhatósággal, a tőkés szabad kezdeményezési jogát, a munkásnak munkaerejével való szabad rendelkezési jogát, az árutermelés- és forgalom, a verseny szabadságának jogát a gazdálkodás feudál-abszolút-bürokratikus korlátjaival, a laissez faire, a manchesterizmus elvét az állami beavatkozással és — az árutermelő társadalom talaján, az áruértéket meghatározó egyenlő emberi munka alapján, az árubirtokosokkal azonosított — emberek egyenlőségének és az igazságosságnak a jelszavát a hűbéri kiváltságokkal és önkénnyel. S amikor a polgári forradalom megdönti a feudál-abszolút-bürokratikus-rendet, a polgárság a saját gazdaságát e liberális ideológia alapján rendezi be, amelyet kiegészít — a polgárság politikai uralmát megszilárdító diktatura korszakának lejátszódása után és a polgári forradalmat győzelemre vivő tömegek által kikényszerített demokratikus politikai intézmények alapján — a parlamentáris demokráciának a politikai egyenlőséget hirdető ideológiája. Az így létrejövő liberális-demokratikus polgári rend a feudál-abszolút-bürokratikus rend negációja.

A liberális-demokratikus, parlamentáris polgári ideológia tehát történetileg meghatározott gazdasági és politikai viszonyok ideológiai kifejezése. A liberalizmus, mint az állammal szemben az egyén gazdasági szabadságának, a gazdaság szabadságának tana, kifejezi azt a történeti tény, hogy a tőkés gazdaság fennmaradásáról és kiszélesedéséről, a tőke gazdasági uralmáról a munkásságon és a tőkefelhalmozásról, és a kapitalizmus ellenmondásai következményeinek, mint a válságnak a meghaladásáról is, automatikusan gondoskodik egymagában a kapitaliz-

mus gazdasági szerkezete. De, a szabadverseny e korszakában, amelyben a gazdasági életben nagyszámu tőkés küzd egymással, kifejezi azt a történeti tény is, hogy egyetlen tőkéscsoport sem elég erős a többivel szemben arra, hogy az államhatalmat a saját szolgálatába állítsa, kifejezi tehát közelebbről a tőkésök egymásközi egyenlőségét is, egyenlő, csupán a tőkenagyság által differenciált képességét az értéktöbblettermelésre. Az állam így az egyes tőkésök felett áll és, mint az összes tőkésök társadalmának politikai szerve, azonkívül, hogy a társadalom összpontosított és szervezett hatalmát készen tartja a fennálló társadalmi rendnek esetleges politikai támadásokkal szemben való megvédésére, mindössze a nélkülözhetetlen gazdasági törvényhozásról (vám-, adó-, kereskedelmi-, bankpolitika stb.) és általában a tőkés termelési viszonyoknak megfelelő jogi szervezet fenntartásáról és fejlesztéséről gondoskodik. Ezt a funkcióját a parlament utján teljesíti és teljesítheti is, mert ezen a fokon a munkásság nagy többségének öntudatlansága következtében, amely a polgárságban még ép' úgy az egész társadalom érdekeinek képviselőjét látja, mint a polgári forradalom idejében, a parlamentben számottevő módon csak polgári pártok vannak képviselve. Ezek pedig egyformán érdekelték a polgári pártok fenntartásában és zavartalan működésében és az e rend fenntartásához fűződő közös érdekeik mellett csak alárendelt kérdések képezik csoportosulásuk alapját, úgyhogy a parlamenti váltógazdaság is akadály nélkül érvényesülhet közöttük. S éppen a munkásság öntudatlansága következtében a parlamentarizmussal kapcsolatos demokratikus politikai intézmények (általános egyenlő, titkos választójog, sajtó-, egyesülési szabadság stb.) sem jelentenek veszélyt a polgári rendre nézve, ellenkezőleg, a népakarat demokratikus érvényesülésének illuzióját keltve, megszilárdításának eszközei. Így a munkások és tőkésök „egyenlősége“, „egyenlő szabadsága“, amelynél fogva a munkások éppen olyan „szabadon“ rendelkeznek egyetlen árujukkal, munkaerejükkel, mint a tőkésök saját áruikkal, a társadalom összes termelőeszközével és élelmiszerével, és politikai jogaikban is egyenlők a tőkésökkel, a társadalom történetileg adott gazdasági és politikai feltételei, a munkásoknak a termelőfeltételektől is való szabadsága és öntudatlansága mellett, a polgári társadalom állandó intézménye lehet.

Azonban az imperializmus korszakában megváltoznak a polgári társadalom alapvető gazdasági és politikai viszonyai. Mindenekelőtt a szabadverseny alapján és e mellett, a tőkekoncentráció és centralizáció révén, monopolista tőkealakulatok fejlődnek ki, kifejlődik az ipari- és a banktőke összenövése alapján a monopolista finánc-tőke. Ezzel véget érnek a tőkésök egymásközi egyenlősége és helyt ad a finánc-tőke tulsúlyának a szervezetlen közép- és kis-tőkésökkel szemben. A monopoltőke nemcsak a saját szolgálatában álló munkások által termelt értéktöbbletből meríti profitját a tőke nagyságával arányban, hanem elragadja a többi tőkés részére termelt értéktöbblet egy részét is s így ezek profitját korlátozza. És a monopolista finánc-tőke e gazdasági tulsulya politikai tulsúlyát is létrehozza a szervezetlen tőkésökkel szemben. Ennek a politikai tulsulynak az alapján azután a monopolumok, amelyek mindenütt, a politikában ép' úgy, mint a gazdaságban, monopolista elvek hordozói, gazdasági monopóliumukat politikai monopóliummal egészítik ki. Az állam most már az összes tőkésök politikai szervéből átalakul elsősorban a monopolista finánc-tőke politikai szervévé: állam és monopolista finánc-tőke összenőnek. A finánc-tőke most már arra használja fel politikai uralmát, hogy állami rendszabályokkal befolyásolja saját érdekében a

gazdasági életet. De az imperializmus korszakában az állam beavatkozása a gazdasági életbe szükségessé is válik újból az egész kapitalizmus érdekében. Az imperializmus a háborúk korszaka. A háború pedig, de a háborúra való felkészülés is, ép' úgy, mint a háború gazdasági következményeinek a likvidálása, szükségessé teszi az állam beavatkozását a gazdasági életbe. És az imperializmus korszaka átmegy a kapitalizmus általános válságának a korszakába. Már maga a monopolista fejlődés kiélesíti a kapitalizmus belső ellenmondásait, automatizmusát, így az időszaki válságot felszámoló automatizmus működését bénítja. A kapitalizmus általános válságának feltételei pedig, mint az általános piacválság, súlyosan akadályozzák a tőkefelhalmozást. S azokat a nehézségeket, amelyek így feltornyosulnak a kapitalizmus gazdasági útjában, a kapitalizmus „természettörvényei” működésének fennakadását a kapitalizmus szükségképpen legkoncentráltabb hatalma, az államhatalom útján próbálja ellensúlyozni. Végeredményben tehát a gazdaság szabadságának gyakorlatát az állammal szemben felváltja az államkapitalista gyakorlat, az állam mind messzebbmenő beavatkozása a gazdasági életbe, a külkereskedelem, az áralakulás, a hitelelosztás, a munkaerőelosztás, a termelés stb. állami „szabályozása”. Az állam összenő az egész gazdasággal, „szabályozza” a tőkés gazdaságot. És minthogy ez az állam elsősorban a monopolista fináncőtke állama az államkapitalizmus, az államnak egész tőkés gazdasággal való összenövése, elsősorban a monopolista fináncőtke az egész tőkés gazdaságon való uralmát közvetíti. Ennek megfelelően az államkapitalista rendszabályok főleg a kapitalizmusban uralkodó monopolista fináncőtke érdekeit szolgálják, a szervezetlen tőke rovására is, s ami kialakul, az a háborús állami monopolkapitalizmus rendszere, — amelyben a kapitalizmus anarchiáját most már az állami beavatkozás is fokozza.

Ugyanakkor pedig az imperializmus, a kapitalizmus általános válsága, az államkapitalizmus talaján rendkívül kiélesedett osztályellentétek meggyorsítják a munkásság öntudatosodását. Az ipari tartalékhadserég, állandósulva és rendkívül megduzzadva, a kapitalizmus automatizmusa fenntartásának szervéből oly' erővé változik át, mely ez automatizmus széjjelfeszítésére tör. A munkásság illúziói, amelyek a polgárságban az egész társadalom érdekeinek képviselőjét mutatták, széjjelfoszlanak, a kapitalizmus „természettörvényeiről” lehullik örökérvényességük leple. A demokratikus intézmények a kapitalizmus megszilárdításának eszközeiből a kapitalizmus ellen irányuló rohamállásokká változnak át. A parlamentekben olyan munkáspártok jelennek meg, amelyeknek célja a polgári pártokkal szemben nem a fennálló rend fenntartása, hanem annak megdöntése s amelyek a parlament legnagyobb nyilvánosságát használják ki céljaik propagálására. Ilyen munkáspártok és a polgári pártok között már nem lehet szó parlamenti váltógazdaságról, mert kapitalizmus és szocializmus, mint termelőmódok nem váltogathatják egymást. És a kapitalizmus gazdasági mechanizmusa által kitermelte, az e mechanizmus alapjai ellen irányuló politikai erők most már kérdésessé teszik magát a tőkés viszony ujratermelését is,

Az államhatalommal rendelkező monopolista fináncőtke tehát, amelynek a politikai tendenciája egyébként is a reakció, amely egyébként sem szabadságot akar, hanem uralmat, amint felszámolta a gazdasági szabadság rendjét, felszámolja a politikai egyenlőség intézményeit is: a demokratikus intézményeket, a sajtószabadságot, az egyesülési jogot stb. — a parlamenta-

rizmust annál is inkább, mert polgári pártjai nem képesek alkalmazkodni a kapitalizmus új szükségleteihez, mert nehézsége csökkenti a finanszírozás manőverképességét az ismétlődő veszélyes, gyors elhatározást kívánó kül- és belpolitikai helyzetekben és mert gazdasági tájékozatlansága alkalmatlanná teszi a most az állami tevékenység előterébe lévő gazdasági kérdések megoldására. Helyettük felállítja, a kapitalizmus válsága által sujtott kispolgári tömegek elkeseredését a munkásság és a demokratikus-liberális intézmények ellen használva ki, a hierarchikus egypártrendszert, a monopoltőke monopolista parancsuralmi rendszerét, a gazdasági monopólium politikai kifejezését, melynek alapvető célja a munkásmozgalom megsemmisítése a nyílt terror eszközeivel, amely képes a szükséges gyors intézkedésekre, a gazdasági irányítást átengedi a monopoltőke szakszerveinek és az ezzel összenőtt állami bürokrácia befolyását rendkívül megnöveli; az állam normális hatalmi szerveinek a kiegészítésére bevezeti a párthadsereg rendszerét, pártját összenöveszti az államszervezettel és, a gazdasági monopólium ideológiai kifejezéseként, monopolizálja az ideológiai tömegbefolyásolás eszközeit, a sajtót, színházat stb. Ez az egész politikai folyamat annál kifejezettebben érvényesül, minél kiélezettebbek egy országon belül az osztályellentétek — és ezek annál kiélezettebbek, minél kevesebb rész jut egy ország monopoltőkéjének a világ gyarmati kizsákmányolásából — és minél kisebb ellenállást tud tanúsítani vele szemben a munkásság. A gazdasági folyamat hatásaival egybeolvadó végső eredménye, azon az alapon, hogy a kapitalizmus, amint fejlődése kezdetén, úgy ennek végén sem tud már állandóan ható politikai támasz nélkül a saját lábán megállni: a negáció negációja, dialektikus visszatérés magasabb fokon a fejlődés kiindulópontjához, a gazdasági életben uralkodó bürokratikus-abszolút, a szabadság- és politikai jogokat megsemmisítő államhoz, a monopóliumokhoz, a kiváltságokhoz, a hierarchiához, az önkényhez és a középkor egyéb vonásaihoz.

És ezzel egyidejűleg, párhuzamosan a liberális-demokratikus-parlamentáris polgári ideológia gazdasági és politikai alapjának az eltűnésével, kialakul a háborús állami monopolkapitalizmus gazdasági rendszerének az imperializmus és a kapitalizmus általános válsága feltételei által meghatározott új polgári ideológiája: a totális állam és az érdekképviseleti rendszer, a Führer-elv, a szélső nacionalizmus,

Ugy tüntetik fel néha a dolgot, mintha egymagában a fasiszmus a kapitalizmus gazdaságtörténeti korszakát jelentené a liberális kapitalizmussal szemben és pedig ennek oly történeti korszakát képviselné, amely már nem kapitalizmus, de még nem is szocializmus, hanem átmenet a kapitalizmusból, a szocializmus felé. Ennek a korszaknak az alapvető új intézménye éppen az érdekképviseleti rendszer, a korporatív, egyben totális állam volna. Azonban már az eddigiekből is látjuk, hogy a fasiszta társadalom gazdasági és politikai szervezete és ideológiája csupán a kapitalizmus és ezen belül a kapitalizmus uralkodó csucsa, a monopolista finanszírozás érdekeit és szükségleteit fejezi ki a kapitalizmus általános válságának korszakában, az osztályellentétek és az imperialista ellentétek rendkívüli kiélesedésének fokán. Látjuk, hogy az állami háborús monopolkapitalizmus rendszerének ki kellett alakulnia a kapitalizmus gazdasági összefüggései és szükségletei alapján ebben a korszakban és hogy a monopolista finanszírozás rendszerében, amely a monopóliumot egyetemes elvvé emeli, egyetemes uralomra tör és önmagában reak-

ciós szellemű, a gazdasági monopóliumot a *kapitalizmus általános összefüggéseinél fogva egészítik ki*, meghatározott történeti feltételek mellett, a fasiszmus intézményei, a politikai és ideológiai monopólium. Látjuk tehát, hogy a fasiszta ideológia nem meghatározott tényezője a kapitalizmus gazdasági „rendjének”, hanem, ép’ úgy, mint a fasiszta politikai szervezet, csupán kifejezése a kapitalizmus mai gazdasági összefüggéseinek; hogy egyszóval a fasiszmus a háborús állami monopolkapitalizmus gazdasági „rendjének” politikai és ideológiai felülépítménye, a kapitalizmus általános válságának időszakában az e válság által erősen sújtott kapitalista országokban, a munkásság átmeneti gyengesége mellett. E szerint pedig fasiszmus nem a kapitalizmus új és szükségszerű gazdasági korszakát képviseli a liberális kapitalizmussal szemben, hanem csupán — a szabadverseny kapitalista gazdasági korszakával és ennek liberális-demokratikus politikai-ideológiai rendjével szemben — az imperialista monopolkapitalizmus, a kapitalizmus felozslása gazdasági korszaka meghatározott fázisának politikai-ideológiai felülépítménye, amely történeti megvalósulásában és ennek mértékében az osztályellentétek és erőviszonyok, valamint az imperialista ellentétek alakulásától függ. S hogy azután a fasiszmus „érdekképviseleti, korporatív rendszere” sem vitt be új elemeket a háborús állami monopolkapitalizmus gazdasági „rendjébe”, hogy tehát ebből a szempontból sem lehet szó a fasiszmusról, mint a gazdaság új szervezeti formájáról, erre nézve az olasz fasiszmus-sal kapcsolatban *Nemes Lajos** most megjelent könyve tartalmaz gazdag konkrét anyagot.

N. L. kimutatja, hogy a tőkéseknek és a munkásoknak, mint „termelőknél” fasiszta „egyenlősítése” abban áll a gyakorlatban, hogy míg a fasiszta állam a munkásszervezeteket állami ellenőrzés alá helyezte, ez által teljesen megbénította s így képtelenné tette őket arra, hogy a munkásság mindennapi gazdasági érdekeit képviseljék, addig a munkaadók egyesületei ugyanazt a szabad működést fejtik ki a fasiszta államban, mint a liberális államban. Bebizonyítja, hogy a híres Carta del Lavoro munkásvédelmi intézkedései, így bérminimum meghatározásai csupán papírintézkedések, a gazdasági életet nem befolyásolták s a munkabérmérsékletét a fasiszta Olaszországban továbbra is az ipari tartalékhadserg mozgása határozza meg — a szakszervezetek megbénítása mellett azzal az eredménnyel, hogy az olaszországi munkabérek Európa legalacsonyabb munkabéréi közé tartoznak. Bebizonyítja, hogy a sokat reklámozott korporatív, érdekképviseleti rendszer, amely az egyes foglalkozási ágak dolgozóinak és munkaadóinak szervezeteit külön korporációkban, érdekképviseletekben köti össze, amelyeknek szervezeti összessége maga az érdekképviseleti állam s amely egyébként a tőkés kezdeményezési szabadságát elvileg nem érinti, csupán ennek elégtelensége esetében hivatott ezt az állami irányítással pótolni — tíz évig csak frázis, papírtörvény maradt, amely a gazdasági életet semmiképpen sem befolyásolta. S a konkrét anyag segítségével bemutatja végül, hogy abban a legutóbbi pár hónapban is, melyben a korporációk működésüket tényleg felvették, ez — mint a cukoripar és az olajipar korporációjánál — kizárólag a tőkések profitjának biztosításában merül ki.

Kitűnik tehát, hogy az olasz fasiszmus által létesített gazdasági formák és intézmények kivétel nélkül oly’ demagóg alkotások, amelyek csupán a háborús állami monopolkapitalizmus rendszerének meztelenségét

*Nemes Lajos: *A totális állam és az érdekképviseleti rendszer*. Gyarmati Ferenc könyvnyomtató műhelyének kiadása, Budapest, 1935.

hivatottak elleplezni s ezáltal is e rendszer fennmaradását biztosítani. És így, ahogy N. L. munkája eredményét összefoglalja: „A korporativizmusban eltűnik a demokrácia, de marad a polgárság, eltűnik a liberalizmus, de maradnak a privilégiumok és monopóliumok; a korporációs vagy érdekképviseleti rendszer nem a kapitalizmus túlhaladása, hanem kísérlet a kapitalizmus eddigi megnyilatkozási formáinak a megmerevítésére” — mihez hozzátehetjük, hogy oly' kísérlet, amely végeredményben maga is szükségképpen az e formák széjjelfeszítésére törő erőket növeli.

MAI OLASZ HÁBORÚS KÖLTŐK

Fordította: MARIA BÉLA

ALDO CAPASSO: IFJÚ FASISZTÁK DALA

Nem engedjük elvenni tőlünk
a büszkeséget és a reményt.
Azt tanultuk, hogy csak az élhet jól,
aki nem fél bátran meghalni is.
Ellenállhatatlan fegyverekkel
vagyunk felszerelve, de mindennél
erősebb a szeretetben és gyűlöletben
gazdag szívünk. Szeretet
a mi drága földünk iránt,
mely nem tehet arról,
hogy kevés nekünk. Gyűlöletünk
hangtalan, olthatatlan s éles,
mint az éjben kuszó oroszlán körme:
a gyalázatosokkal szemben, akik
utunkba állni merészelnek.
Emberek vagyunk. Egyenes büszkeség,
csillog tekintetünkben. Ki meri
büszkeségünket megbántani? Jaj annak!
a halál arcával lesz találkozása,
s tüzzel, bombákkal, borzalmas rombolással,
vad bosszúnkkal és mindenek felett
csatakiáltásaink félelmetes erejével.

GINO MAGNO: OTT MESSZE, AZ IS A MI HAZÁNK LESZ

Mint öreg fa kérge, olyan arcod kicserzett bőre,
ó paraszt, ki egyenként szakítod ki napjaidat
a robotból és beveted őket életed barázdájába.
Te: föld érettje, ismered az évszakokat
s a hold járását, mely tüzelőbbé teszi boraidat.
Mint az áldás, úgy szaporodnak gyerekeid,
kiket szétszórsz a szőlőbe és a mezőkre, hogy előteremtsék
a kenyeret s a quimölcsöt rakott asztalodra.
És ha eljön az idő, hogy keményebb és messzibb földet
kapsz megmunkálásra, hogy verejtékeddel
gazdag búzamezőket varázsolj elő: te menni fogsz!
Mert nekünk sokasodnunk kell és a föld
itt kevés nekünk. Ott messze, az is a mi hazánk lesz!